

Ondernemerschap, onderzoek en onderwijs Een broze relatie die veel beter kan

Onderzoekers worden steeds vaker ingeschakeld door het onderwijs als het om duurzaam ondernemerschap gaat. Het zijn vaak losse projecten, en soms veel van hetzelfde. Daarom willen onderzoekers op dinsdag 25 september kennismaken en meer afstemming.

“De relatie tussen onderzoek en onderwijs is er wel”, zegt Ernest van den Boezem, maar die is bijzonder broos.” Met die opmerking aan het eind van de middag maakt hij (projectmedewerker CAH en GKC) duidelijk waarom het zinvol is dat docenten en onderzoekers elkaar ontmoeten. En dat was ook de bedoeling van LEI-onderzoeker Harry Kortstee. Hij ontdekte in contact met onderwijsinstellingen dat er heel veel projecten zijn op gebied van ondernemerschap: “Het zijn veel kleine losstaande projecten. We hebben nauwelijks een beeld waar iedereen afzonderlijk mee bezig is.” Onderzoekers die ingeschakeld worden, willen daarom meer afstemming. Meer uitwisseling vindt hij wenselijk, maar het komt niet van de grond.

Overgrootvader

Daarom nodigt het AgroCenter voor Duurzaam Ondernemen, een netwerkorganisatie van onderzoekers binnen Wageningen UR van LEI, PPO en ASG-Veehouderij, op dinsdagmiddag 25 september mensen uit het groene onderwijs uit. Kortstee, de initiatiefnemer, weet niet goed wat de behoefte zal zijn van de mensen uit het onderwijs of wat ze te bieden hebben. Het is de eerste keer dat hij dit organiseert in opdracht van het ministerie van LNV. Of er een vervolg zal zijn, weet hij nog niet. Dat moet blijken uit het verloop van de middag. Kortstee wil kennis verbreden en verankeren. Vanmiddag gaat het om om kennismaken en uitwisselen. *Speeddaten* staat op het programma.

Een twintigtal mensen uit het onderwijs is naar Hotel de Wageningse Berg gekomen. Meestal zijn het leiders van projec-

ten op gebied van ondernemen: docenten van aoc's (AOC Oost, Helicon, Clusius College en Groene Welle) en agrarische hogescholen (Van Hall Larenstein en CAH Dronten). Uiteraard zijn er ook onderzoekers, enkele adviseurs, medewerkers van het Ontwikkelcentrum en van de Rabobank. Die bank komt ook kennismaken met het onderwijs. En de bezoekers maken kennis met de 'wereld van Jip', (zie kader) een concept over ondernemerschap in de toekomst dat door de bank ontwikkeld is.

Anneke Postma, sectormanager tuinbouw bij de Rabobank, erkent dat ze niet weet wat onderwijsinstellingen doen. Ze heeft als voorbereiding wel internetpagina's bezocht van onderwijsinstellingen, maar kreeg geen zicht op de inhoud van de opleidingen. En zeker niet op wat ze aan ondernemerschap doen. Postma en haar collega Jan de Ruyter, presenteren hun visie op het ondernemerschap van de toekomst. Ze laten in een filmpje zien hoe Jip van der Laan in 2022 zijn tuinbouwbedrijf runt. Wat zijn zijn ambities? Zijn idealen? Wat wil hij met zijn bedrijf? Hij werkt anders dan zijn vader, grootvader of overgrootvader.

Wat kan het onderwijs met dit concept? Postma vraagt daarom aan de deelnemers in groepjes na te denken over de ondernemerskwaliteiten en competenties die Jip van der Laan nodig heeft. En over wat er veranderd moet worden in het onderwijs om dit mogelijk te maken.

Visitekaartjes

Die wereld van Jip is een prachtig concept, zo reageren enkele docenten. Een leuke kapstok waar je van alles aan op

Tien minuten is kort om aan elkaar te vertellen waar je mee bezig bent. Toch leveren deze korte speeddategesprekken interessante contacten op

Wat kun je met de wereld van Jip? Mbo- en hbo-docenten denken na en wisselen ideeën uit; ‘een leuke kapstok waar je veel aan op kunt hangen’, is een opmerking

kan hangen. Je zult leerlingen en studenten meer moeten laten samenwerken, in simulaties of in een authentieke leeromgeving. Maar het is niet makkelijk, vinden zowel aoc- als hao-docenten: Veel leerlingen en studenten komen niet voor de wereld van Jip. Ze hebben de wereld van Jan-Willem in beeld. Je moet dus een manier vinden zodat het beklijft, vindt CAH-docent Erik Hassink. “We denken dat we precies weten hoe je het moet doen, ethisch- en sociaalverantwoord ondernemen, maar het is lastig om dat voor elkaar te krijgen. Milieuverantwoord ondernemen is al een hele klus.”

De kennismaking met de Rabobank lijkt geslaagd. Postma en de Ruyter wisselen visitekaartjes uit met onderwijsmensen. Docenten vragen bij wie ze aan kunnen kloppen om medewerkers van de bank te betrekken in het onderwijs

over ondernemerschap. En Postma is blij met een lijst met contactpersonen van de onderwijsinstellingen. Ze wil meer uitwisseling met het onderwijs. Dat ook docenten behoefte hebben aan uitwisseling, blijkt uit het *speeddaten*.

‘Het zijn veel losstaande projecten. We hebben nauwelijks een beeld waar iedereen afzonderlijk mee bezig is’

Het lijkt een soort stoelendans. In een lange rij zitten de mensen die zich met onderwijs bezighouden – onderzoekers hebben in een andere zaal een ander programma. In twee keer drie minuten

kunnen de *daters* aan elkaar vertellen aan wat voor projecten ze werken. Daarna hebben ze nog drie minuten tijd om uit te wisselen. Na tien minuten moeten ze doorschuiven. Tien minuten is kort. De mensen hebben veel aan elkaar te vertellen en stellen hun vragen. Wolter van der Kooij, teamleider bij CAH, zoekt bijvoorbeeld naar een manier om onderzoekers in te

zetten in het onderwijs. Jacqueline Niewerth, die een project begeleidt over de ondernemende docent in Goes, vraagt naar organisatorische ervaringen en tips bij andere projecten. Nico van Schaik, →

De eerste kennismakingsbijeenkomst is geslaagd. Initiatiefnemer en LEI-onderzoeker Harry Kortstee zal nadenken over een vervolg

veehouderijdocent bij Wellantcollege zoekt naar een goede manier om leerlingen effectiever te laten samenwerken in het kenniscentrum Veehouderij Groene Hart.

Dit *speeddaten* lijkt goed te bevallen. De mensen zijn enthousiast. “We hebben bijzonder veel behoefte aan uitwisseling”, zegt Bennie Storkhorst, docent bij AOC Oost. Hij wil vaker zulke ontmoetingen. Deze werkvorm levert soms inte-

De wereld van Jip

Met zijn medicinale tomatensaus heeft tomatenteler Jip van der Laan een hele nieuwe markt aangeboord. Jip heeft in 2022 een heel ander soort tuinbouwbedrijf dan zijn vader Jan-Willem. Zijn vader, die in Wageningen bedrijfseconomie studeerde, integreerde kennis over ketens, marketing en informatietechnologie in de bedrijfsvoering. Voor Jip is productbeleving belangrijker, hij wil meer met andere partijen samenwerken en is op zoek naar nieuwe markten. Jip wilde verbreden, daarom heeft hij ook niet in Wageningen gestudeerd. “Dat zijn eendimensionale gewas- en gelddenkers.” Na zijn studie aan de heao heeft hij in 2007 en 2008 eerst een jaartje als *backpacker* de wereld rondgereisd, door Australië en Indonesië. Tijdens die reis bedacht hij dat hij het bedrijf van zijn vader toch wel over wilde nemen, maar dan wel anders: Minder gericht op productie, meer gericht op sfeer en beleving.

Jip is de vierde generatie die het bedrijf in 2013 overneemt. Cor van der Laan, Jip's overgrootvader, startte in de vijftiger jaren een klein tuindersbedrijf. Hij teelt tomaten, snijbonen en bloemkool. Met de boot brengt hij de producten naar de veiling. Kees van der Laan, de opa van Jip, neemt het bedrijf eind jaren zestig over, nadat hij de lagere tuinbouwschool gevolgd heeft. Hij specialiseert zich in tomaten. Jan-Willem van der Laan, de vader van Jip neemt eind jaren negentig het bedrijf over. Hij is opgegroeid met het fenomeen 'Wasserbombe'. Omdat hij topkwaliteit wil, in plaats van bulk, gooit hij het roer om. Hij breekt met de veiling en speelt in op de vraag van grootwinkelbedrijven. Smaak en voedselveiligheid is belangrijk.

De wereld van Jip (www.dewereldvanjip.nl) is een concept dat door de Rabobank ontwikkeld is. Met dit concept wil de bank telers aan het denken zetten over een ander ondernemerschap. De nieuwe ondernemers denkt niet meer in vaste ketenstructuren, maar is dynamischer. Hij zoekt andere productiemogelijkheden, zoals de medicinale tomatensaus van Jip. En naast verantwoordelijkheid voor milieu werken ze ook aan een ethisch en sociaalverantwoord ondernemerschap.

De Rabobank wil op deze manier investeren in ondernemers omdat ze agrarische ondernemers in Nederland willen houden. De vraag van de Rabobank is vanmiddag of het onderwijs er wat mee kan.

ressante contacten op – visitekaartjes worden uitgewisseld - maar soms ook niet. Dan blijft het bij een eenmalige kennismaking. Storkhorst wil daarom in het vervolg meer themagericht *daten*. Ook Ernest van den Boezem, locatiedirecteur in Dronten (Groenhorstcollege) en trekker van het programma 'ondernemerschap' van de Groene Kenniscoöperatie, pleit voor intensievere en frequentere ontmoetingen.

De behoefte aan meer uitwisseling is er, zo blijkt uit de evaluatie achteraf. De deelnemers vonden de middag inspirerend. Zo wil een van hen lesmateriaal voor ondernemerschap kritisch onder de loep nemen. Misschien dat 'De wereld van Jip' er bij kan helpen. Het Ontwikkelcentrum wil kijken of ze de 'Wereld van Jip' voor het onderwijs beschikbaar kan stellen in combinatie met *tools* van het LEI. Uit de evaluatie komen suggesties om aan te sluiten bij bestaande netwerken, bijvoorbeeld van het Groene LAB of van de Groene Kennis Coöperatie. En om bijeenkomsten meer themagericht op te zetten. Kortstee is inmiddels in gesprek met het ministerie van LNV en de coöperatie. Samen willen ze werken aan een vervolg: zo willen ze de *community* vaker bijeenlaten komen, een ondernemersdag met het onderwijs organiseren en *good practices* in beeld brengen. □